

Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni erakorralise avaliku istungi protokoll nr 97

Tallinn, Toompea, videosild

Neljapäev, 10. september 2026

Algus 10.00, lõpp 12.09

Juhataja: Anastassia Kovalenko-Kõlvart (esimees)

Protokollija: Airi Ausmees (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas (Riina Sikkut asendusliige), Martin Helme (Rain Epler asendusliige), Mario Kadastik, Irja Lutsar, Priit Sibul

Komisjoni ametnik: Anu Kärtner (nõunik)

Puudusid: Eerik-Niiles Kross ja Stig Rästa

Kutsutud: Kaitseministeeriumi kantsler Kaimo Kuusk ja kaitsevõime asestantsler Kadri Peeters, Riigikontrolli peakontrolör Ines Metsalu-Nurminen, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse peadirektori asetäitja (hangete valdkond) Asko Kivinuk ja peadirektori asetäitja (arendusvaldkond) Raili Roosimaa, Kaitseministeeriumi endine kaitseplaneerimise asestantsler Tiina Uudeberg, Kaitseväe juhataja kindralleitnant Andrus Merilo ja juhataja nõunik.

Riigikogu riigikaitsekomisjoni liikmed: Enn Eesmaa, Meelis Kiili, Leo Kunnas, Alar Laneman, Peeter Tali, Toomas Uiho

Riigikogu riigikaitsekomisjoni ametnikud: Külli Jõgeda (nõunik), Irene Kiil (konsultant)

Päevakord:

1. Riigikontrolli auditaruande märkused kaitsevaldkonna finantsjuhtimise reeglite kohta. Doonorrahastusega hangete läbipaistvus.
2. Info ja muud küsimused

Istung on järelvaadatav Riigikogu Youtube'i kanalil ([link videole](#)).

1. Riigikontrolli auditaruande märkused kaitsevaldkonna finantsjuhtimise reeglite kohta. Doonorrahastusega hangete läbipaistvus.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart tervitas komisjoni istungil osalejaid ja mainis, et kutsed olid veel saadetud kaitseminister Hanno Pevkur'le, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (edaspidi RKIK) endisele peadirektoritele Magnus-Valdermar Saar'ele (viibib välismaal, temaga kohtutakse edaspidi) ja Katri Raudsepp'le (vastust ei tulnud), Kaitseministeeriumi endisele kantslerile Kusti Salm'le (viibib välismaal), RKIK relvastuse kategooriajuhina töötanud Ramil Lipp'le (viibib välismaal).

Riigikontrolli auditiaruande „Riigi 2025. a raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus“ märkustest ajendatuna on kaitsevaldkonna finantsjuhtimise küsimusi ja RKIK tehinguid DATASEL SRL-ga käsitletud riigieelarve kontrolli erikomisjoni 2. ja 7. septembri 2026 ja korruptsioonivastase erikomisjoni 3. septembri 2026 istungitel ning teema mahukuse ning uute asjaolude ilmnemise tõttu on kohane saada vastused tekkinud küsimustele hanke, dokumentide, taustakontrolli ja muude teemade osas.

Asko Kivinuk sõnas, et ajakirjanike ja Riigikogu komisjonide teemakäsitluse tulemina on RKIK-ga sel teemal ühendust võetud ja nende kontaktide abil on tuvastatud kolm välislähetust seoses ettevõtete külastusega enne lepingu sõlmimist ja leitud ka aruanded. Lähetuste sisusid ei saa kommenteerida, sest see on Prokuratuuri, abitraaži ja kohtumenetluse osa. Komisjoni liikmed saavad materjalidega tutvuda. Visiidid on olnud seotud taustakontrolliga. Praktikas toimub enne ärisuhte loomist turu-uuring ja veendutakse potentsiaalse lepingupartneri taustas ja tootmisvõimekuses sh kohapealse visiidi käigus. Hangete teostamisel järgitakse hankereegleid, aga DATASEL osas oli tegemist protsessiga, mis jäi väljapoole tavalist hankeprotsessi ja selle osas oleme andnud selgitusi erandi kasutamise kohta - see on tavapärane julgeolekukaalutlustel ja seda tehti kitsamas ringis kui tänane praktika.

Kaimo Kuusk ütles, et julgeolekukaalutlustel erandi rakendamine toimub tulenevalt sellest, et Ukrainale tootvad ja tarnivad isikud on Venemaa huviorbiidis. Erandi rakendamine on seaduslik lahendus hankeprotseduuris, mis võimaldab turu-uuringute alusel minna otse lepingusse. Niisugusel juhul ei tehta avalikku konkurssi.

Asko Kivinuk lisas, et erandi rakendamise otsused toimuvad täna RKIK investeringute komitee kaudu, kus osalevad RKIK peadirektor, peadirektori asetäitja, auditijuht, jurist, kategooriajuht ning arutatakse läbi kogu strateegia ja muu asjakohane, sh erandi rakendamise kaalumine. Investeringute komitee teeb otsuse ja peadirektor allkirjastab selle. Käsitletava hanke puhul olid juures peadirektor, peadirektori asetäitja, kategooriajuht ja õigusnõunik.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis Kaitseministeeriumi rolli kohta selles menetluses.

Asko Kivinuk ütles, et ministeerium saab tehtud lepingutest ja tarnetest ülevaateid, kuid otsustab RKIK.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart viitas RKIK kategooriajuhina töötanud Ramil Lipp' poolt komisjoni esimehele saadetud e-kirjale, mille kohaselt erines Datasel SRL-ga lepingu(te) sõlmimine tavapärasest menetlusest – see ei olnud relvastuse kategooria juhtida, vaid seda juhiti Kaitseministeeriumist ja teavet saavad anda Kaitseministeeriumi ja RKIK toonased juhid.

Kaimo Kuusk ütles, et kirja saatja (Ramil Lipp) oli ise lepingute kooskõlastaja ja lepingutes kontaktisikuna sisse kirjutatud. See on meil infosüsteemidest väljavõetav.

Leo Kunnas tõi välja, et India ei ole küll päris Venemaa liitlane, kuid oluline sõber ja Venemaa sissetungi algul tarniti Ukrainale India moona. Kuivõrd moona kasutamisest jäävad jäljed, mille ilmnemisel kehtestas India relvadele, moonale ja nende komponentidele ekspordikeelu Ukrainasse. Kas Kaitseministeerium ja RKIK olid selle teabega kursis või suutnud hinnata selle keelu täpsust? India tootjad ja müüjad loodavad müüa eelkõige enda riigile ning on küsitav kas nad RKIK-ga tehingut tehes soovisid minna vastuollu oma riigi reeglitega. Kas Datasel SRL-ga tehingut tehes seda riski hinnati või mida tehti sellest skeemist möödaminemiseks? Kui skeem sisaldas Datasel SRL poolt mürskude müümist mitte Ukrainasse tarnimiseks, vaid Eestile, on küsitav, miks oleks pidanud NATOsse kuuluv Eesti Vabariik ostma mürske Indiast. Kas Kaitseministeerium ja RKIK tegid selles osas hinnangu?

Kaimo Kuusk selgitas, et Ukrainal oli vaja erisugust moona, sh nõukogudeaegse kaliibriga. Kuivõrd enamik riike niisugust moona ei müünud, olid neile pikad järjekorrad. Samas tahtsid kõik teenida ja diplomaadid otsisid selle kauba saamiseks võimalusi sh Venemaa liitlaste käest, sest ka nende hulgas oli müüjaid. Näiteks küsis K. Kuusk Ukrainas ühe Aafrika suursaadikuga suheldes ühe niisuguse kaliibriga moona saadavuse kohta.

Martin Helme küsis, miks tehti makseid, kui tarned ei saabunud.

Asko Kivinuk ütles, et iga ettemaks on seotud oma lepinguga ja peadirektori allkirjastatud otsused lähevad finantsosakonda täitmiseks. Täna on tõesti küsitav, miks võeti sama partneriga veel kohustusi juurde kui esimene tarne ei toimunud tähtajaliselt.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart ütles, et neil teemadel toimusid iga kahe nädala tagant Kaitseministeeriumi ja RKIK koosolekud – millal ja millise intervalliga nende regulaarsete koosolekutega alustati?

Kaimo Kuusk vastas, et 2024. aastal hakati küsima RKIK juhtkonnalt ülevaateid hangetest, eesmärk oli seada sisse regulaarne teabevahetus, kuid kuna regulaarsed koosolekud ei käivitunud, ei saa järeldada kui sageli niisugused koosolekud toimusid. Teavet tuli kirjalikult ning erineva kvaliteediga.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart palus täpsustada RKIK endise juhi Magnus-Valdemar Saare väidet, mille kohaselt käsitleti RKIK hankeid, sh tabeleid hindade ja riskidega ministri otsustuskoosolekutel.

Kaimo Kuusk kinnitas, et Kaitseministeeriumi ja RKIKi juhtkonna koosolekud toimusid, kuid niisuguseid ülevaateid igal korral ei tehtud. K. Kuuse ametisse asudes 2024. a septembrist toimusid RKIK juhiga kord kuus ülevaatekoosolekud ning kuivõrd niisuguse sagedusega teabevahetus ei olnud piisav, siis 2024. a novembrist kohtuti sagedamini, sh vaadati erineva sisuga tabeleid.

Martin Helme viitas anonüümsetele allikatele, kelle andmetel olid tarnete otsused poliitilised, ministeeriumi suunisega jätkati tehingute kui poliitilise prioriteediga, millest minister soovis ülevaateid. Kas ministrile-kantslerile ei esitatud lepingute täitmisel tekkivaid probleeme? Juhul, kui neid probleeme ministrile-kantslerile esitati, siis kas ministri otsuse alusel jätkati tehingutega ja lasti ikkagi raamatupidajal kandeid teha.

Kaimo Kuusk vastas, et hilinemistest teavitamisel asuti Eesti Vabariigi õiguste kaitsmisele.

Martin Helme toonitas, et Riigikontrolli aasta varem tehtud auditaruanne juhtis tähelepanu puudustele kaitsevaldkonna finantsjuhtimises.

Kaimo Kuusk täpsustas, et aasta võrra varasemas auditis ei teinud Riigikontroll märkusi nende hangetega seotud maksete kohta.

Martin Helme viitas, et RKIK peadirektor Elmar Vaher ja Kaitseministeeriumi kantsler Kaimo Kuusk kinnitasid Riigikontrolli eelmisel aastal tehtud auditaruande märkuste osas, et hakkavad märkustes väljatoodud puudusi parandama ning küsis, mida nende puuduste parandamise osas tehti, kui koosolekul ei käsitletud tarnijate poolt lepingute mittetäitmist ning alusetuid ülekandeid.

Kaimo Kuusk selgitas, et ettemaksete inventuuri tulemina ei ole sel teemal rohkem etteheiteid olnud. Käesoleva diskussiooni aluseks oleva kaasuse osas ei toodud riigieelarve seletuskirjas selle võimalikku riski riigieelarvele, see tehti Venemaa külmutatud vara arvelt. Algatati materjalimajanduse reform, inventuuride läbiviimist korrastati, sh varustuse seis

hindamise osas ning see reform on veel pooleli.

Toomas Uiho küsis, kas kriminaalmenetluste algatamine kaitsevaldkonnas on tavapärane ning kas kaitseminister oli menetluse algatamisest teadlik juba enne, kui avalikkus sellest 1. septembril 2026 Prokuratuuri kaudu teada sai? Kuidas kriminaalmenetlus mõjutas olukorra parandamiseks tehtud tegevusi?

Kaimo Kuusk vastas, et tegemist on raamatupidamisreegleid käsitleva menetlusega, mis algatati kuriteoteate peale.

Toomas Uiho küsis, kas minister teadis kriminaalmenetlusest?

Kaimo Kuusk vastas, et ei teadnud.

Toomas Uiho küsis, et kas see on tavapärane, et ministri valdkonnas on käimas kriminaalmenetlus, aga minister ei tea sellest?

Kaimo Kuusk vastas, et see küsimus on Prokuratuurile.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas vahepealsete kontrollide käigus on leitud täiendavaid dokumente otsustusprotsessi kohta, e-kirju või dokumendiregistri materjale?

Asko Kivinuk ütles, et 2024. a juulis saadeti märgukiri ning teine – salajane - saadeti RKIK-st ministeeriumisse 2024. a novembris ning sellega saab tulla tutvuma.

Meelis Kiili resümeeris, et küsitlemise eesmärk oli taastada ja mõista toimunu loogikat, saada memosid, otsuseid ja muud materjali, mida ei ole saadud. Ka seoses teise teemaga, mida riigikaitsekomisjon uuris, viitas Kaitseministeerium juhisele ning soovile tutvuda protokolliga. Vastati, et niisuguseid protokolle ei tehta ning teave on vaid poliitilisel juhtkonnal ning asekanstlerite tasandil. Oluline on otsused fikseerida, siis saab neid vajadusel ka parandada.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas mingeid dokumente võidi hävitada ning palus selgitada praktikat - millal pöörduakse õiguskaitseasutuste poole oluliste dokumentide hävitamise kahtlusega.

Martin Helme pidas vajalikuks selgitada välja avalike vahendeid raisku lasknud isikud ning neid karistada ning arvas, et Riigikontrolli auditaruandest on valesti aru saadud kuivõrd käsitletav tehing on risk riigieelarvele, samuti on Kaitseväge laovarvestuses puudusi.

Kaimo Kuusk kordas, et Riigikontrolli eelmisel aastal avaldatud auditaruande märkustest lähtuvalt on tehtud ettemaksete erakorraline inventuur. Probleeme, sh Riigikontrolli märkusi pisendatud ei ole. Alustatud on materjalimajanduse reformiga. Riigikontrolli poolt RKIK-le tehtud 36 märkusest 32 on käesoleva 2026. aasta augusti lõpuks kõrvaldatud. Käesoleva kaasuse osas on 60 miljoni euro väärtuses tasutud Venemaa külmutatud varadest ja osa ka doonorriikide varadest. Ukraina moona vahendades on enamik Ukrainale soetatud vahenditest jõudnud rindele ja aidanud Venemaa rinnet kinni hoida.

Asko Kivinuk ütles, et laskemoona on vahendatud 19 lepinguga 585 miljoni euro ulatuses ja neist 10 on lõpetatud. Seega on Ukrainale tarnitud 346 miljoni euro ulatuses 160 000 ühikut moona. Käesoleval ajal on kehtivaid lepinguid 2, neist üks on 57 miljoni euro ulatuses. Lõpetatud lepinguid on 7, kokku 183 miljoni euro eest, mille puhul oli ettemaks 71,8 miljonit eurot, sh FPV ja Datasel SRL lepinguid, need on erineva ettemaksemääraga, neist Datasel SRL kogumaht on 151,3 miljonit eurot, ettemaks 59,81 miljonit eurot.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart viitas, et Datasel SRL osas on nimetatud ka nende vastunõuet. Kas juhul, kui vastunõue on edukas võib maksumaksja kanda kahju 150 miljoni euro ulatuses? Samuti võib Datasel SRL vaidlustada kogu ülesütlemise ning saada tagasi ettemaksu ja nõuda lepingust lähtuvalt ka muud. Kas leping võimaldab RKIK-l lõpetada lepingu ja nõuda ettemaksu tagasi kui 31 detsembriks 2025 ei ole tellimus tarnitud? Kuivõrd rahastamisperioodi lõpp ei pruugi olla alus RKIK jaoks lepingu lõpetamiseks, siis juhul kui lepingus ei olnud konkreetset kuupäeva, võib vaidlus kujuneda keerukaks.

Kaimo Kuusk vastas, et RKIK hageb kohtus ettemaksu tagasisaamist, muude nõuete materjale ei ole ministeeriumini jõudnud ning hüpoteetilisi nõudeid ei ole käsitletud.

Asko Kivinuk lisas, et lepingutes olid erinevad tähtajad. Lepingute sisu ei saa käsitleda avalikult tulenevalt käimasolevast kohtu- ja arbitraažimenetlusest, kuid komisjonil on võimalik tulla RKIK-i lepingute ja muude materjalidega tutvuma. Vastunõue RKIK-le on 35 miljonit eurot.

Kaimo Kuusk lisas, et toimub nõuete täpsustamine. Kuivõrd tarnitud on hilinemisega ja ebakvaliteetset kaupa ei saa vastunõue olla tõsiseltvõetav. Kaitseministeerium ei pea RKIK-i valdkonda kuuluva vaidlusega tegema. Probleemide tekkimisel asus RKIK oma õigusi kaitsma ning teavitas ka Kaitseministeeriumi.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart toonitas, et tehingust tulenevad nõuded on risk riigieelarvele.

Andrus Merilo sõnas, et Kaitseministeeriumi arvepidamise erisuse kadumisel mõned ülesanded kuhjusid ja see tehakse korda. Varud ja varad on olemas ja üksuste käes ja teemat ei ole ignoreeritud. Kuivõrd oli näha, et kordategemine võtab kaua aega, ei lubatud eelmisel aastal, et kõik saab kohe korda, kuid K. Kuuse osutatud küsimusi asuti kohe korrastama.

Martin Helme küsis, kuidas hinnati eelmisel aastal varud 100 miljoni euro võrra suuremaks. Mida niisugune juurdehindlus tähendab?

Andrus Merilo selgitas, et mõned asjad saabusid Kaitsevæele enne hinnateavet, st hinnateadlikkus tõusis.

Ines Metsalu-Nurminen selgitas 100 miljoni euro korrigeerimiskande osas, et Kaitsevæes täpsustati aasta jooksul materjaliliike ning see muutis tagasiulatuvalt eelmise aasta saldot. Materjaliliigid ei olnud täpselt fikseeritud ja neid täiendati aasta jooksul 100 miljoni euro suuruses mahus. Toimunu aitab tulevikus meeles pidada, et tagasiulatuvalt andmeid muutes tuleb fikseerida, milliseid koguseid ja alaliike muudetakse.

Peeter Tali viitas, et K. Kuusk lubas riigikaitsekomisjonile puudujäägid likvideerida, sh luua auditiosakonna ja tingimused olukorra hindamiseks. Mis võis tekkinud olukorra kaasa tuua? Kas auditiosakonnast oli kasu hangete käsitlemisel? Seni on hangete loogika Riigikogule arusaamatu. Kas RKIK on vaadanud ajajoont ja saanud toimunust ülevaate? Kas me teame, kes tõi hankesse India ärimehed? Kas riskid võivad tulla Eesti maksumaksjale või mitte?

Kaimo Kuusk selgitas, et siseaudit ja sisekontroll ei ole kattuvad. 2018. a oli ministeeriumis auditiosakond 4 audiitoriga, 2022 alguseks oli järel 1 audiitori ametikoht, osakonda ei olnud ning Hanno Pevkuri asumisel ministriks 2022. a suvel oli ka see audiitori ametikoht täitmata. 2024. a sügisel oli 1 audiitori ametikoht täidetud ja praegu on tööl 2 audiitorit, nad alluvad ministrile ja koordineerivad auditit kogu valitsemisalas. 2025.a veebruaris loodi sisekontroll, selleks ajaks olid lepingud sõlmitud ja kõnealused tehingud toimunud. Varasemaid otsuseid sisekontrolli ja siseauditi osas saavad kommenteerida varem ametis olnud ametiisikud.

Asko Kivinuk selgitas, et DATASEL SRL-ga suhete loomisest ei ole jälge, mis aitaks mõista kes kellega on suhelnud – seega ei saa sel teemal teavet kinnitada ega ümber lükata. Lepingute kajuemise käiku saab RKIK tutvustada, kuid mitte avalikult. Menetluse riskide osas on advokaat kinnitanud, et Eesti Vabariigi õiguste kaitseks on materjali piisavalt ja väljavaated on positiivsed. Hoolsuskohustust teostati öeldes lepingud 2025. a lõpul üles ning kevadel pööruti kohtusse. Eelnevalt vaadati kõik asjaolud põhjalikult üle ning kui Euroopa Komisjon saabub toimumust ülevaadet saama, suudame hoolsuskohustust tõendada. Nende lepingute kooskõlastamine ei olnud tavapärane protsess, menetlused toimusid vähendatud koosseisus – peadirektor, projektijuht, jurist ja olenevalt asjaoludest veel mõni ametiisik – 4-5 inimest.

Anti Allas küsis RKIK protseduuride kohta lepingute käitlemisel. Käsitletaval juhul ei olnud investeeringute tavapärase hindamise koosseis kaasatud. Kas on reeglistik millal ja kui palju ametiisikuid tuleb kaasata? A. Allas pidas kohaseks eelistaks tundlike teemade käsitlemisele kaasata rohkem ametiisikuid.

Asko Kivinuk selgitas, et lähtutakse valitsemisala hankekorrast ja majasisestest protseduuridest, kuid antud juhul oli juhtkonna otsusel otsustajate ringi vähendatud.

Tiina Uudeberg lisas, et juhtkond arutas Ukrainaga seonduvat mitmeti, sh sõjas oleva riigi vajadusi ja aitamise võimalusi. T. Uudeberg ei ole lepingu teksti näinud, samuti ei ole panustanud läbirääkimistesse ega partnerite otsimise protsessi. Materjaliarvestus Kaitseväes on alati olnud oluline ja hea, et Kaitseväge juht on sellega jõulisemalt edasi minemas. Koostöös Kaitseväega on käsil laomajanduse digitaliseerimine ja juurutamisel laovarvestuse tarkvara. Analüüsitakse, mis põhivarast on lugemata ja mida tuleks veel teha.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas T. Uudeberg kaitsevaldkonna asekanterina ei näinud puudujääke? Kas olid otsustuskoosolekute tabelid tarnete, riskide ja muude seonduvaga?

Tiina Uudeberg selgitas, et RKIK viis juhtkonna üldsõnaliselt kurssi võimalustega, sh tabelite abil, mida avalikult käsitleda ei saa. Koosolekud toimusid iga 2 nädala tagant, kuid kõigil ei arutatud Ukrainaga seonduvat, samuti mitte konkreetseid lepinguid, sest ministeeriumi roll ei ole lepinguid kooskõlastada, see kuulub RKIK pädevusse.

Leo Kunnas ütles, et tema poole pöördus brigaadikindral erus Urmas Roosimägi, kes rääkis nõupidamisest Kaitseministeeriumis endise kantsleri K. Salmi ja Kaitseväge endise juhi M. Herem'iga, kus U. Roosimäelt küsiti Indiast vahendite tarnimise kohta. Kuivõrd U. Roosimäel on ärialaseid kontakte, sai ta kinnitada, et Indias ei minda vastuollu India kaitsepoliitikaga, mille eesmärk on varustada Indiat ning U. Roosimägi keeldus niisugustes suhetes osalemast. Seega jätkus Kaitseministeeriumi valitsemisalas niisuguste ärisuhete otsimine kuigi valitsemisalas oli U. Roosimäe selgituste näol olemas teave ja hoiatus India partneritega suhtlemise osas.

Tiina Uudeberg vastas, et ei ole niisugusel kohtumisel osalenud ega tea selle kohta ka muudest allikatest.

Kaimo Kuusk ütles, et tema ametiajal niisugust kohtumist ei olnud.

Leo Kunnas soovis teada, kuidas on RKIK-s korraldatud teabe liikumine, sh ülesannete ja ametiisikute liikumisel – kuidas on tagatud, et kogu teave on alati olemas?

Kaimo Kuusk ütles, et dokumendihaldust saab alati parandada ning sellega tegeletakse. Eelpool viidatud kohtumist U. Roosimägi, K. Salm'i ja M. Herem'i osalusel andmebaasist ei leia, võimalik, et tasub veel otsida.

Leo Kunnas kinnitas, et U. Roosimägi on valmis komisjonile selgitusi andma, kuid ta ei ela Eestis.

Meelis Kiili oli kindel, et Kaitseväe materjaliarvestus saab kindlasti korda, samas on oluline tegeleda süsteemse veaga juhtimises ja kontrollis, et valitsemisala juhtimine põhineks korrektsetel andmetel. Kas ministeeriumi sisekontroll likvideeriti tahtlikult või rumalusest ja kas selle otsuse areng on jälgitav? Kui sisekontrolli funktsioon oleks olnud jätkuv, võiks täna käsitletav probleem olla olemata.

Kadri Peeters ütles, et sisekontrolli ja siseauditi tugevdamine on Riigikontrolli märkuste parandamise üks osa ning seda teavet saab komisjoniga jagada. Sisekontroll kadus enne K. Peetersi ametiaega.

Toomas Uiho pidas kõige kriitilisemaks koostööpartneri hindamist – oluline on taust, senine maksekäitumine, võlad ning senised tööd samas valdkonnas, nii nt mööbli tellimisel kui ka eriti relvastuse tellimisel. Milline on referentside puudumise kaal riskihindamises? Kes ja kuidas otsustasid, et see risk on nii väike, et tehingutega saab edasi minna? Kui referentse ei olnud, siis kas riskid maandati pangagarantiiga või muude meetmetega?

Asko Kivinuk ütles, et taustakontrollis tugineti avalikele allikatele. Kaitsevält tuleb teave, mis saadaolevatest lahendustest millise tulemi saavutab ning selle pinnalt hinnatakse arvestades, kes veel milliseid süsteeme kasutavad. Seejuures külastatakse ettevõtteid ja pannakse kokku tehniline kirjeldus ja hankestrateegia, mis võib olla avalik või julgeolekukaalutlustest tingituna ka piiratud menetlus. Ka piiratud menetluse korral peab olema tagatud konkurents, kasutatakse garantiisid, akreditiive. Kategooriajuht, finantsistid, juristid ja muud asjaomased ametiisikud hindavad riske. Läbirääkimistega hankes selgitatakse täpsustavad küsimused ning kui lepingu täitmise käigus ilmnevad raskused kontrollitakse taas avalikest allikatest, vahel kaasatakse Kaitsepolitsei amet või muu pädev asutus. RKIK-l on üle 10 000 lepingu ja igas kvartalis vaadatakse ministeeriumis läbi 5 miljonit eurot ületavate osas läbirääkimiste kulg, lepingud, probleemid, vms. Antud kaasuse puhul toimusid menetlused väljaspool neid protseduure, tegelesid peadirektor Magnus-Valdemar Saar ja tema asetäitja.

Toomas Uiho palus täpsustada, kas sellise kliendi osas kasutati pangagarantiid. Kuivõrd temalt ei olnud varem midagi tellitud, siis kuidas kaitsti investeeringut temalt tellides?

Asko Kivinuk ütles, et akreditiivi ei kasutatud, ettemaksud ei olnud tagatud.

Andrus Merilo viitas, et taustakontrolli alused tulenevad seadusest ning füüsilised isikud peavad andma nõusoleku nende osas teostatavaks taustakontrolliks. Konsulteerida saab Kaitseväe Luurekeskusega. Juriidilise isiku osas kontrolliõigust ei ole. Datasel SRL-st ei teatud enne midagi ning tema osas ei ole Kaitseväe Luurekeskuse poole pöördutud.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart leidis, et niisugusel juhul oleks pidanud pöörduma muude pädevate asutuste poole teabe saamiseks.

Martin Helme leidis, et ministeeriumi sisekontrolli likvideerimine ei ole piisav selgitus toimunule, kuivõrd RKIK-l olid niisugused pädevused ja üksused olemas. Kuivõrd RKIK-l on toimiv dokumendihaldus, millest kõik ei ole küll avalik, siis hankega seoses peab tekkima dokumendiahel, mille abil saab toimunut jälgida. Kui kindral U. Roosimägi ütles, et India tootjate eesmärk on müüa oma riigile ning tšehhid hoiatasid ka Datasel SRL eest, siis on keeruline mõista, miks tehti tehing nn riulifirmaga. Sama küsimus on Rumeenia ettevõtte osas, kelle käive on väike ning töötajad puuduvad. Kui niisuguste äriühingutega teha suured lepingud, on keeruline ka kohtus oma huve kaitsta, kuivõrd neilt ei ole ilmselt võimalik midagi saada.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart palus selgitada, kuidas tuli kontakt MIAVA Capitaliga, kus on 2 töötajat. Mis andmed ja dokumendid on selle suhtluse osas?

Asko Kivinuk vastas, et dokumendiregistris puuduvad otsused ja märked, seega ei ole teada, kuidas nendeni jõuti.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis, kas võib olla, et andmed on pahatahtlikult hävitatud või sisse kandmata jäänud?

Martin Helme uuris, kellel oli juurdepääs logide kustutamiseks. Ka ülekannete osas peavad olema logid, mis aitavad mõista, mis alusel need toimusid.

Kaimo Kuusk osutas RKIK pakkumisele tulla kohapeale teabega tutvuma.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart viitas kohtuvaidluste jaoks kogutud teabele ja küsis, kas MIAVA Capital osas on ka toimunud rikkumised, kas kronoloogilist ahelat ei saa taastada?

Asko Kivinuk kinnitas, et ajajoon on kõigi 19 lepingu osas, mitte ainult Datasel SRL osas.

Anti Allas leidis, et investeringute komitee osas on ebaloosulik tundlike lepingute osas kaasata väiksem isikute ring. Loogiline oleks rakendada juurdepääsulubasid ja teisi infoturvet tagavaid meetmeid, kuid mitte kitsendada isikute ringi. Kui palju võib veel olla lepinguid, mille osas on teinud otsuse investeringute komiteest väiksem koosseis.

Asko Kivinuk ütles, et vajab täpsustamist, kas selliseid lepinguid üldse on.

Meelis Kiili pidas kohatuks mustrit, kus ilma käibeta 1000-eurose omakapitaliga türklase loodud Eesti ettevõtte saab 4 miljoni euro suuruse lepingu ja küsis võimaluse kohta, et alusdokumendid on hävitatud? Kohane on pöörduda Riigi Infosüsteemide Ameti poole abi saamiseks logide taastamisel.

Kaimo Kuusk pidas seda põhjendatuks ning vajadusel kaasata ka Kaitsepolitseiamet ja Prokuratuur aitamaks RKIK-l toimunut taastada.

Asko Kivinuk lubas logide osas uurida, sh koostöös Kaitseväge Luurekeskusega.

Leo Kunnas viitas riigikaitsekomisjoni arupärimisele saamaks ülevaade lepingute kujunemisest ettevõtjatega, kel puudub tootmine, töötajad, jne ning pidas kohaseks kaasata vajadusel Prokuratuur ja Kaitsepolitseiamet.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart leidis, et teema käsitlemist on kindlasti vaja jätkata.

2. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Anastassia Kovalenko-Kõlvart
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Airi Ausmees
protokollija